

Handleiding voor diëtisten

Voor het geven van de scholing
“Ondervoeding bij kwetsbare ouderen in de thuissituatie”
aan eerstelijns zorgprofessionals

Kenniscentrum Ondervoeding, 2025

Inhoud

- Waarom deze scholing?
- Waar kan ik deze scholing vinden?
- Door wie kan deze scholing worden gegeven?
- Wat is de inhoud van deze scholing?
- Hoe kan ik de powerpoint gebruiken in deze scholing?
- Hoe kan ik deelnemers werven voor deze scholing?
- Waar moet ik aan denken bij de voorbereiding en organisatie van deze scholing?
- Waar kan ik terecht voor hulp?
- Hoe vindt evaluatie van deze scholing plaats?

Waarom deze scholing?

Goed Gevoed Ouder Worden; dat wil toch iedereen? Helaas blijkt dat goed gevoed ouder worden niet voor iedereen vanzelfsprekend is. Op de website Goedgevoedouderworden.nl is daarom informatie beschikbaar gericht op ouderen en mantelzorgers. De informatie betreft onder andere algemene informatie over gezonde voeding voor ouderen, zelftesten om risico op ondervoeding in te schatten, praktische adviezen en recepten. Goed Gevoed Ouder Worden richt zich niet alleen op ouderen en mantelzorgers, maar heeft ook oog voor scholingsbehoeften van zorgprofessionals. Zorgprofessionals zoals verpleegkundigen, verzorgenden en praktijkondersteuners van huisartsen (POHers) spelen een belangrijke rol in de signalering van risico op ondervoeding en te ondernemen acties. Ondanks beschikbare materialen, zoals instructiefilm SNAQ65+ en LESA ondervoeding, geven diëtisten aan dat actie vaak pas wordt ondernomen als ondervoeding al ver gevorderd is, waardoor ouderen te laat door de diëtist gezien worden. Eerdere signalering en ondernemen van gepaste actie kan ondervoeding verminderen en bijdragen aan kwaliteit van leven van ouderen. Binnen Goed Gevoed Ouder Worden, zijn materialen ontwikkeld die diëtisten kunnen gebruiken om verpleegkundigen/verzorgenden/ POHers te scholen.

Waar kan ik de scholing vinden?

De handleiding en powerpointpresentatie voor de scholing *Ondervoeding bij kwetsbare ouderen in de thuissituatie* zijn te vinden op de website van de website van het Kenniscentrum Ondervoeding na inloggen op de ledenpagina van de Expertgroep diëtisten Goed Gevoed Ouder Worden <https://www.kenniscentrumondervoeding.nl/expertgroep-dietisten-goed-gevoed-ouder-woorden/>

Door wie kan de scholing worden gegeven?

De scholing moet worden uitgevoerd door een diëtist die lid is van de Expertgroep diëtisten Goed Gevoed Ouder Worden. Een geaccrediteerd netwerk van de NVD dat op initiatief van het Kenniscentrum Ondervoeding is opgericht. Zie voor meer informatie over het netwerk en voorwaarden op erbij aan te sluiten de website van het Kenniscentrum Ondervoeding: <https://www.kenniscentrumondervoeding.nl/deelname-expertgroep-dietisten/>

Wat is de inhoud van deze scholing?

De scholing bestaat uit 3 onderdelen:

1. Theorie: wat is ondervoeding, hoe vaak komt het voor, wat zijn oorzaken en gevolg en hoe kan (risico op) ondervoeding worden gesignaleerd en welke acties kunnen dan worden ondernomen.
2. Praktijk: mensen onthouden meer van wat ze doen/ zelf ervaren dan van wat ze horen van anderen. Laat deelnemers daarom oefenen met screeningsinstrumenten, bijvoorbeeld de SNAQ65+.
3. Casuïstiek: de powerpoint presentatie bevat links naar filmpjes uit de serie Ondervoeding van Open Rotterdam. De diëtist die de scholing verzorgt kan ook een eigen casus inbrengen.

De scholing duurt idealiter 2 uur, waarvan ca. 40 min. theorie, 40 min. casuïstiek en 40 min. praktijk.

Hoe kan ik de powerpoint gebruiken in mijn scholing?

De powerpoint presentatie bevat theorie, casuïstiek en praktijk. Hieronder de verdeling van deze drie aspecten in de powerpoint.

Slides 1 t/m 4	introductie van scholing: inleiding en programma van scholing
Slides 5 t/m 24	theorie: prevalentie, oorzaken, gevolgen
Slide 24 t/m 30	praktijk: oefenen met screeningsinstrument (deelnemers kunnen dit bij elkaar doen)
Slide 31 t/m 36	theorie: rol van sociaal domein
Slide 37 t/m 44	theorie: domeinoverstijgende aanpak van ondervoeding
Slide 45 en 46	praktijk: tools voor diverse domeinen en voorbeelden van aanpak ondervoeding
Slide 47 t/m 50	theorie: aanpak ondervoeding in gemeenten (GALA)
Slide 51 en 52	theorie: artsenwijzer diëtetiek
Slide 53	theorie: voedingspaspoort
Slide 54 t/m 59	theorie: diagnostiek van ondervoeding
Slide 60 t/m 68	vervolg theorie en vertaling naar praktijk: herkennen van (risico op) ondervoeding en adviezen
Slides 69 t/m 71	praktijk: optimalisatie van zorg rond ondervoede patiënt of patiënt met risico op ondervoeding
Slide 71 en 73	link naar filmpjes over ondervoeding en serie Ondervoeding van Open Rotterdam. De filmpjes van de serie Ondervoeding zijn te gebruiken als casus.
Slide 74 t/m 76	theorie: SROI analyse

Hieronder volgt een toelichting op een aantal slides en hoe u deze kunt gebruiken in de presentatie.

- Slide 14: op deze slide staat de DoMAP-pyramide, DoMAP = Determinants of Malnutrition in Aged Persons. Dit model is in 2019 gepubliceerd en gebaseerd op een uitgebreide inventarisatie van internationale, wetenschappelijke onderzoeken naar factoren voor ondervoeding bij oudere mensen. Deze factoren zijn vaak zeer herkenbaar voor verpleegkundigen/verzorgenden/POHers. Vraag hen bijv. voorbeelden te noemen van wat

zij recent gezien hebben. Meer informatie over DoMAP staat in

https://www.kenniscentrumondervoeding.nl/wp-content/uploads/2020/02/MaNuEL-Toolbox_Oct2018_final.pdf

- Slide 24 biedt mogelijkheid voor discussie; kun je ondervoeding 'aan de buitenkant' zien?
- Slides 47 t/m 53 gaan over samenwerking tussen professionals. Vraag hen hoe zij dit ervaren. Herkennen zij wat er op de slides staat? Met wie werken zij samen? Hoe zou zorg rond patiënt met (risico op) ondervoeding verbeterd kunnen worden? Hoe verloopt samenwerking tussen professionals nu? Wat gaat goed? Wat zou er beter kunnen?
- Slide 45 bevat een link naar de website Goed Gevoed Ouder Worden. Laat deze website, met adviezen, informatie en zelftesten zien en bespreek hoe zij dit in hun zorgverlening zouden kunnen gebruiken.
- Slide 30: er is vaak behoefte aan praktische toepassing, zoals het oefenen met afnemen van SNAQ65+ bij collega's.

Zorg voor discussie en actieve deelname van deelnemers. Dat kan door te vragen naar eigen ervaringen van afgelopen week bijvoorbeeld, door een vraag te stellen en deelnemers eerst in tweetallen te laten discussiëren en door praktisch (oefen)momenten in te bouwen. Ook kunnen online hulpmiddelen de scholing ondersteunen. Bijvoorbeeld Socrative (socrative.com) of kahoot (kahoot.it) om digitaal vragen te stellen en antwoorden te zien of Padlet (www.padlet.com) om online discussie te voeren.

Indien minder dan 2 uur tijd beschikbaar is voor een scholing, gebruik dan minimaal slides 1 t/m 40 en zorg ervoor dat er aandacht is voor theorie, casus en praktijk.

Werving deelnemers

Deelnemers kunnen geworven worden uit bestaande contacten met huisartspraktijken en zorggroepen. Via regulier overleg of reguliere nieuwsbrief- of mail kan de scholing worden aangekondigd. Het is aan te bevelen te overleggen wat een geschikt moment is voor deze scholing voordat een definitieve datum wordt vastgesteld.

Waar moet ik aan denken bij de voorbereiding en organisatie van de scholing?

Bedenk vooraf:

- Hoeveel tijd beschikbaar is?
- Wat zijn de leerdoelen zijn van de deelnemers. Indien je onvoldoende zicht hebt op de leervragen/leerdoelen, dan kun je ervoor kiezen om deelnemers vooraf vragen te laten beantwoorden die inzicht geven in vragen en knelpunten. Bijvoorbeeld: welke ervaringen heb je met ondervoeding, wat zou je willen leren in de scholing etc.

Inhoudelijk:

Zorg voor voldoende achtergrondkennis. Bestudeer de powerpoint van deze scholing en de Richtlijn Ondervoeding; herkenning, diagnosestelling en behandeling van ondervoeding bij volwassenen

(Kenniscentrum Ondervoeding, 2019) te vinden op de website van het Kenniscentrum Ondervoeding, www.kenniscentrumondervoeding.nl.

Organisatorisch:

- Stel een uitnodigingsbrief- of mail op en verstuur hem naar alle genodigden.
- Regel locatie van scholing en catering
- Zorg voor laptop, beamer, scherm
- Zorg voor benodigde materialen voor oefenen met screeningsinstrumenten (bijv. SNAQ 65+, verkrijgbaar bij het Kenniscentrum Ondervoeding)
- Vraag tijdig aan deelnemers om eventuele huiswerkopdracht te maken en in te sturen. Vermeld duidelijk wat je verwacht en wanneer. Huiswerk kan zijn om ter voorbereiding informatie door te nemen of alvast vragen te beantwoorden of een opdracht te maken
- Verstuur informatie en huiswerkopdrachten voorafgaand aan de scholing minstens 3 weken van tevoren.

Op de dag zelf:

- Check op tijd of catering er is, indien besteld.
- Check de locatie; is het opgeruimd, zijn er voldoende stoelen?
- Test de presentatie en zet 'm klaar
- Zorg voor stickers + stiften om naambordjes te maken, indien deelnemers elkaar niet kennen
- zorg voor pen en papier of flap-over en stiften om aantekeningen te (laten) maken

Kosten

De kosten voor de uitvoering van de groepsbijeenkomst zijn afhankelijk van de gekozen locatie en eventuele catering. Voor eventuele kosten voor gebruik van een zaal/locatie en aanwezigheid van thee/koffie kan aan aanwezigen of een eventueel betrokken organisatie een bijdrage gevraagd worden. Bespreek vooraf de kosten van deze presentatie en maak en offerte.

Waar kan ik terecht voor hulp?

Heb je hulp nodig in de voorbereiding van je scholing of over deze handleiding, mail dan naar bureau@kenniscentrumondervoeding.nl.

Hoe vindt evaluatie van deze scholing plaats?

Om continu te blijven verbeteren, is het van belang de gegeven scholing te evalueren. Laat daarom na afloop het evaluatieformulier uit bijlage 1 invullen door de deelnemers via onderstaande QR code:

De antwoorden worden verstuurd naar het Kenniscentrum Ondervoeding. Laat even weten als er een scholing is geweest, dan zorgen wij dat de resultaten ook bij je terugkomen:

bureau@kenniscentrumondervoeding.nl.

Met de resultaten van de evaluaties zullen we regelmatig de scholing aanpassen en verbeteren.

Bijlage Vragenlijst voor evaluatie van de scholing

Deze enquête bevat 15 vragen over de scholing. Zou u de vragen na afloop van de bijeenkomst willen beantwoorden door het passende antwoord aan te kruisen en het formulier retourneren aan de diëtist? Bij voorbaat dank.

1. Ik heb vooraf duidelijke informatie gekregen over de scholing

- ☐ helemaal oneens
- ☐ oneens
- ☐ eens
- ☐ helemaal eens

2. Ik heb de informatie tijdig gekregen

- ☐ helemaal oneens
- ☐ oneens
- ☐ eens
- ☐ helemaal eens

3. De uitvoering komt overeen met de doelen van de training

- ☐ helemaal oneens
- ☐ oneens
- ☐ eens
- ☐ helemaal eens

4. Ik vind de manier van werken in deze scholing goed

- ☐ helemaal oneens
- ☐ oneens
- ☐ eens
- ☐ helemaal eens

5. Ik vind het gebruikte materiaal goed

- ☐ helemaal oneens
- ☐ oneens
- ☐ eens
- ☐ helemaal eens

6. Ik vind de (achtergrond)kennis van de diëtist goed

- ☐ helemaal oneens
- ☐ oneens
- ☐ eens
- ☐ helemaal eens

7. Ik vind de werkwijze van de diëtist goed
- ☐ helemaal oneens
 - ☐ oneens
 - ☐ eens
 - ☐ helemaal eens
8. Ik vind de samenhang tussen de verschillende onderdelen goed
- ☐ helemaal oneens
 - ☐ oneens
 - ☐ eens
 - ☐ helemaal eens
9. Ik heb kunnen leren waarvoor ik gekomen ben
- ☐ helemaal oneens
 - ☐ oneens
 - ☐ eens
 - ☐ helemaal eens
10. Wat ik heb geleerd, is of wordt bruikbaar in mijn werk
- ☐ helemaal oneens
 - ☐ oneens
 - ☐ eens
 - ☐ helemaal eens
11. Op vragen en signalen wordt effectief gereageerd
- ☐ helemaal oneens
 - ☐ oneens
 - ☐ eens
 - ☐ helemaal eens
12. Deze scholing is een aanrader voor collega's
- ☐ helemaal oneens
 - ☐ oneens
 - ☐ eens
 - ☐ helemaal eens
13. Wat ik goed vind aan deze scholing:
14. Wat verbeterd kan worden:
15. Mijn cijfer voor deze scholing als geheel: